

PIZARRO CARRASCO, Carlos. *A l'ombra de l'abadia. El domini senyorial i eclesiàstic de Montserrat a l'Antic Règim. La crònica de Zoile Gibert sobre Monistrol (1824).* Pròleg de Joan-Xavier QUINTANA I SEGALÀ. Avià-Montserrat: Amb el patrocini de l'Ajuntament de Monistrol de Montserrat-Centre d'Estudis d'Avià, 2019. Història del carlisme, 11. 221 pàgs., 30 fotografies, taules i apèndix documental [16 x 24].

Estudi crític i transcripció de la *Noticia de las antiquitats de la Vila de Monistrol de Montserrat*, del sacerdot Zoile Gibert i Campo (c. 1750-1825): Doctor en Lleis per la Universitat d'Osca, prevere i arxiver a l'església de Monistrol. L'autor és més conegut per haver escrit una crònica, l'any 1814 -parcialment inèdita-, sobre la devastació del monestir de Montserrat durant la Guerra del Francès. Aleshores expressava el rebuig a les Corts de Cadis i el seu entusiasme pel retorn del rei absolut Ferran VII. Deu anys després, al manuscrit de la *Noticia*, refusa els aixecaments reialistes de 1822 que van posar fi a la primera experiència en el procés d'industrialització de Monistrol, durant la Desamortització del Trienni liberal.

A mig camí entre la crònica i la memòria personal, la *Noticia* critica els abusos de les autoritats monàstiques sobre Monistrol, ja que des del segle XIV l'abat de Montserrat hi concentrava l'exercici de la jurisdicció civil i criminal, el domini de les aigües, s'erigia en autoritat quasi-episcopal, i a l'Edat Moderna va absorbir la rectoria. Com a font primària l'autor relata, amb detall, la disputa entre l'abadia i el bisbat de Vic per la jurisdicció sobre dites parròquies en el marc de la Reforma beneficial, atès que va col·laborar en aquest litigi amb Francesc de Veyan i Mola, bisbe il·lustrat de Vic; també va ser testimoni de com Salvador Vinyals, fabricant de draps de Terrassa, va mecanitzar la filatura i el cardat de la llana a la fàbrica de riu del molí Batan (al Llobregat), després que el Trienni Liberal alienés la propietat a l'abadia. Des del punt de vista historiogràfic, Gibert ofereix alguna "notícia" sobre episodis històrics més antics, encara avui dia poc coneguts (els voluntaris austriacistes dels pobles de Montserrat durant la guerra i postguerra de Successió, els aplegadors d'almoines del monestir, etc.), i sobre el patrimoni arquitectònic local (com ara el possible origen islàmic de la Bestorre). Tanmateix, sovint es basa en testimonis orals i materials i no cita, amb solvència, les fonts documentals escrites.

Carlos Pizarro Carrasco ens ofereix la primera edició crítica de la *Noticia* de Zoile Gibert, una obra que encara resulta imprescindible per als historiadors de Monistrol i l'entorn de Montserrat (especialment Marganell, Castellbell, Esparreguera i Collbató). El volum compagina una investigació històrica acurada sobre l'autor, la seva època i el contingut del manuscrit amb l'edició crítica. A la primera part, molt més extensa, es divideix l'estudi del text en quatre grans àrees temàtiques (església, memòria històrica, domini senyorial i economia), en què s'ordena, sistematitza, es revisa i s'amplia notablement la informació, a partir d'una bibliografia selecta i de documentació municipal, notarial i eclesiàstica, procedent de centres com ara: l'Arxiu de la Corona

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (setembre 2019)

d'Aragó, l'Arxiu de l'Abadia de Montserrat, l'Arxiu Històric Provincial d'Osca i la Biblioteca Real de Palacio de Madrid. A destacar, però, el gran nombre de cartes que va adreçar Zoile Gibert al bisbe Veyan sobre la reforma eclesiàstica, entre 1790 i 1812, custodiades a la Biblioteca i Arxiu Episcopal de Vic. La transcripció de la *Noticia* és fidel a l'original i està complementada per interessants notes a peu de pàgina sobre aspectes lèxics, toponímia, fonts documentals i un aparat de variants que ens remet a les altres versions existents del manuscrit. A l'apèndix documental, cal remarcar l'exhaustiu recull d'eclesiàstics i càrrecs municipals de Monistrol de Montserrat de l'època i les cartes esmentades a Veyan. La manca d'un índex analític és compensada per un índex de continguts molt detallat i compartimentat.

RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
(Doctor en Historia Moderna,
Universitat de Barcelona)

Traducción de la reseña anterior:

Estudio crítico y transcripción de la *Noticia de las antiquitats de la Vila de Monistrol de Montserrat*, del sacerdote Zoile Gibert i Campo (c. 1750-1825): Doctor en Leyes por la Universidad de Huesca, presbítero y archivero en la Iglesia de Monistrol. El autor es más conocido por haber escrito una crónica, en el año 1814 – parcialmente inédita-, sobre la devastación del monasterio de Montserrat durante la Guerra del Francés. Entonces expresaba el rechazo a las Cortes de Cádiz y su entusiasmo por el retorno del rey absoluto Fernando VII. Diez años después, en el manuscrito de la *Noticia*, rechaza los levantamientos realistas de 1822 que pusieron fin a la primera experiencia en el proceso de industrialización de Monistrol, durante la Desamortización del Trienio Liberal.

A medio camino entre la crónica y la memoria personal, la *Noticia* crítica los abusos a las autoridades monásticas sobre Monistrol, ya que desde el siglo XIV el abad de Montserrat concentraba el ejercicio de la jurisdicción civil y criminal, el dominio de las aguas, se erigía en autoridad casi episcopal, y en la Edad Moderna absorbió la rectoría. Como fuente primaria el autor relata, con minuciosidad, la disputa entre la abadia y el obispado de Vic por la jurisdicción sobre dichas parroquias en el marco de la reforma benefical, dado que colaboró en este litigio con Francesc de Veyan y Mola, obispo ilustrado de Vic; también fue testimonio de como Salvador Vinyals, fabricante de telas en Terrassa, mecanizó la hiladura y el cardado de la lana en la fábrica del río del molino Batan (en el Llobregat), después que en el Trienio Liberal se alienara la

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (setembre 2019)

propiedad de la abadía. Desde el punto de vista historiográfico, Gibert ofrece alguna “noticia” sobre episodios históricos más antiguos, aún en la actualidad poco conocidos (los voluntarios austriacistas de los pueblos de Montserrat durante la guerra y postguerra de Sucesión, los recaudadores de limosnas del monasterio, etc.), y sobre el patrimonio arquitectónico local (como ahora el posible origen islámico de la Bestorre). Asimismo, a menudo se basa en testimonios orales y materiales y no cita, con solvencia, las fuentes documentales escritas.

Carlos Pizarro Carrasco nos ofrece la primera edición crítica de la *Noticia* de Zoile Gibert, una obra que todavía resulta imprescindible para los historiadores de Monistrol y el entorno de Montserrat (especialmente Maganell, Castellbell, Esparreguera y Collbató). El volumen compagina una investigación histórica detallada sobre el autor, su época y el contenido del manuscrito con la edición crítica. En la primera parte, mucho más extensa, se divide el estudio del texto en cuatro grandes áreas temáticas (Iglesia, memoria histórica, dominio señorial y economía), en la que se ordena, sistematiza, revisa y amplía notablemente la información, a partir de una bibliografía selecta y de documentación municipal, notarial y eclesiástica, procedente de centros como: el Archivo de la Corona de Aragón, el Archivo de la Abadía de Montserrat, el Archivo Histórico Provincial de Huesca y la Biblioteca Real del Palacio de Madrid. Es preciso destacar, además, el gran número de cartas de Zoile Gibert dirigidas al obispo Veyan sobre la reforma eclesiástica entre 1790 y 1812, custodiadas en la Biblioteca y Archivo Episcopal de Vic. La transcripción de la *Noticia* es fiel al original y está complementada por interesantes notas a pie de página sobre aspectos de léxico, toponimia, fuentes documentales y un aparato de variantes que nos remite a otras versiones existentes del manuscrito. En el apéndice documental, debemos destacar la exhaustiva recopilación de eclesiásticos y cargos municipales de Monistrol de Montserrat del periodo y las mencionadas cartas a Veyan. La inexistencia de un índice analítico se compensa con uno de contenidos muy detallado y compartimentado.

RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
(Doctor en Historia Moderna,
Universitat de Barcelona)